

Genenbewaring van wilg in West-Europa

S.M.G. de Vries,
R.I.B.L. 'De Dorschkamp', Wageningen

Inleiding

De wilg is in diverse verschijningsvormen een belangrijke boomsoort in Nederland. Als opgaande boom heeft hij in bepaalde delen van het land betekenis in bossen, in lijnbeplantingen langs wegen en waterlopen en in het stedelijk gebied.

Als struik geeft de wilg met zijn in het vroege voorjaar uitbundig bloeiende katten de toon aan in veel beplantingen in uiterwaarden en wegbermen.

En een wel zeer landschapsbepalends beeld wordt gevormd door de overal in Nederland voorkomende knotwilg.

Echter, evenals dit geldt voor vele andere boomsoorten, is voor de wilg als natuurlijk verbreide soort in Nederland bijna geen plaats meer over om zich spontaan te vestigen. En in verreweg de meeste gevallen waar wilg als soort 'wordt gekozen' zijn het vervolgens een relatief klein aantal handelsklonen die voor de beplantingen worden gebruikt.

Ook verdwijnen er veel wilgen en wordt er geen wilg meer geplant nadat de oude bomen geveld zijn. Veel knotwilgen langs sloten moeten verdwijnen om onderhoud aan sloten te vereenvoudigen en noodzakelijk zijn knotwilgen voor de boer al lang niet meer ten behoeve van boerengerifhout doordat andere materialen dan hout veel functies hiervan hebben overgenomen.

En dan misschien nog wel de belangrijkste reden voor een verminderde populariteit van de wilg ligt aan het feit dat veel wilgen afsterven door aantastingen van de waterwerkziekte (*Erwinia salicis*). Dit laatste is niet uitsluitend in Nederland een probleem. Ook in Groot-Brittannië worden veel beplantingen aangetast door deze bacterieziekte. In bepaalde delen van Engeland worden op uitgebreide schaal sanitaire maatregelen genomen, niet in de laatste plaats om de teelt van wilgen ten behoeve van cricketbats te beschermen. Deze sanitaire maatregelen zijn er op gericht elke bron van infectie zo spoedig mogelijk te verwijderen.

In het voorgaande kader lijkt het alleszins noodzakelijk om in ieder geval een deel van het nog aanwezige genenmateriaal veilig te

stellen. In een aantal Westeuropese landen, waaronder Nederland, wordt wel enige aandacht besteed aan selectiewerk bij wilgen, maar bijna nergens wordt aan een veredelingsprogramma gewerkt. Dit is mede het gevolg doordat er tot voor zeer kort geleden nog geen bevredigende methode bestond om wilgen op betrouwbare wijze te toetsen op hun mate van vatbaarheid voor de watermerkziekte. Deze methode bestaat op dit moment echter wel, doch de toetsingsmethode is langdurig en kostbaar (mondelijke mededeling de Kam, 1986). Vooralsnog is de beste strategie om zoveel mogelijk materiaal veilig te stellen en met veredelingswerk van enige omvang eerst dan aan te vangen als veel van het gecreëerde materiaal doeltreffend getoetst kan worden.

Deze strategie leek de onderzoeksinstituten in België, Groot-Brittannië en Nederland, die zich met wilgenveredeling en -selectie bezig houden, de beste garantie te geven voor een goed resultaat in de toekomst, zodat ze besloten een gezamenlijk genenbewaringsprogramma op te zetten. Dit zijn het Rijksstation voor de Populierenteelt in Geraardsbergen, België, het Long Ashton Research Station in Bristol, Groot-Brittan-

nië en het Rijksstation voor onderzoek in de bos- en landschapsbouw 'de Dorschkamp' in Wageningen, Nederland.

Het gemeenschappelijk project is in het kader van de genenbewaring voor een bijdrage bij de EEG ingediend, met als resultaat dat de EEG een gedeelte van de kosten draagt.

Doelstellingen

Op basis van uitwisseling van materiaal uit elk van de drie landen zijn er in feite twee hoofddoelen gesteld:

1. Allereerst het zorgvuldig bewaren van waardevol materiaal in elk van de drie deelnemende landen, zodat mocht er iets mis gaan met (een deel van) dit materiaal in één van de landen, de beide andere landen dit weer kunnen aanvullen.
2. Ten tweede is met het oog op veredelingswerk (kruisingen, selectie e.d.) in de toekomst gemeend dat een serie waarnemingen aan het materiaal op geografisch zeer verschillende plaatsen ten aanzien van groei, vorm en gezondheid waardevolle informatie kan verschaffen met betrekking tot de uiteindelijke keuze van het uitgangsmateriaal.

Bij het bewaren van genenmateriaal moet rekening gehouden worden met sterk uiteenlopende verschijningsvormen om de variabiliteit zo groot mogelijk te houden.

Met name deze tweede doelstelling geeft toch wel enige beperking in de hoeveelheid materiaal die uitgewisseld kan worden. Bij de huidige omvang van het uitwisselingsprogramma is reeds per land 3 ha proefveld gemoeid, wat onderhouden en beheerd moet worden. Daarnaast dienen waarnemingen aan het materiaal op deze 3 ha verwerkt te worden en vervolgens bij de uitwisseling aan gegevens met de andere twee landen dient één en ander geëvalueerd te worden.

Uitwerking

Afgesproken werd dat elk van de drie landen in totaal ongeveer 100 klonen zou selecteren, deels uit de reeds bestaande nationale collecties en deels uit nog te verzamelen materiaal. Men zou zich vooral op de *Salix alta* richten, doch een deel kon ook bestaan uit niet direct boomvormende wilgen.

Om niet te veel materiaal in één's te verwerken te krijgen werd de uitwisseling over twee jaar verspreid. In het voorjaar van 1984 heeft elk land 8 stekken van ongeveer 50 klonen verzonden naar elk van de beide andere landen en tevens zelf opgezet, zodat in het voorjaar van 1984 ieder land 8 stekken van in totaal 150 klonen op de kwekerij had staan. Toen één keer bleek dat 8 stekken eigenlijk wat krap is om uiteindelijk 6 goede planten over te houden zijn in het voorjaar van 1985 10 stekken per kloon van de resterende $\pm$ 40 klonen uitgewisseld.

Op deze wijze zijn nu in totaal 310 klonen uitgewisseld, 95 klonen uit België, 111 klonen uit Groot-Brittannië en 104 klonen uit Nederland. Het uitplanten in proefvelden is in Groot-Brittannië eind 1985 gebeurd en in België en Nederland zijn deze proefvelden begin 1986 aangelegd.

De proefvelden bestaan uit 3 herhalingen en per herhaling zijn de planten twee aan twee per kloon geplant, met een plantafstand van 4 x 4 meter. Dit zijn in totaal 1860 bomen op 3 ha.

Het proefveld in Nederland is aangelegd door de Rijksdienst IJsselmeer Polders in Oostelijk Flevoland, nabij Zeewolde.

Vervolg

Binnenkort zal begonnen worden met de waarnemingen ten aanzien van groei, vorm en gezondheid van al de klonen en bij uitwisseling van de gegevens met de andere twee landen zal in de loop der tijd moeten blijken welke onder verschillende klimaatomstandigheden universeel bruikbaar zijn. Deze uitsplitsing kan echter niet eerder verwacht worden dan over een jaar of acht à tien. Mochten zich duidelijke ontwikkelingen eerder aftekenen, dan wordt u daar

uiteraard ook eerder van op de hoogte gesteld.

Al dit werk zal uiteindelijk moeten resulteren in de selectie van een aantal klonen die op basis van de verzamelde informatie het meest geschikt lijken om als handelsklonen een bijdrage te leveren aan de oplossing van het hout- en energietekort binnen de E.E.G. en die tevens voor wat meer variatie in het landschap kunnen zorgen.